

МОБІЛІЗАЦІЯ НАЦІЇ ПЕРЕД ЗАГРОЗОЮ ТОТАЛЬНОЇ ВІЙНИ

Автори:

Костас Римша

Олександр Білецький

Українська Жіноча Варта

Вступ – У цій статті коротко викладені деякі положення про те, що потрібно враховувати при мобілізації нації при загрозі тотальної війни.

В наступних коментарях частково аналізуються заходи, які застосовували німці спочатку у своїй спробі виграти війну, а пізніше у спробі повернути назад ту хвилю, яка почала їх поглинати. Німеччину було взято за приклад, тому що саме Німеччина була тою єдиною країною в період Другої світової війни, яка досягла повної мобілізації свого населення.

Союзники на Заході мобілізували на домашньому фронті лише частину свого населення, головним чином, на волонтерських засадах або залучали працівників з числа жінок на оплачувані роботи, на які не йшли чоловіки. На Східному фронті, Радянський Союз провів тотальну мобілізацію, але локально у таких місцях, як Сталінград та Ленінград. І знову ж жінки залучались замість чоловіків для роботи на заводах. Японія була майже на межі введення тотальної мобілізації, але цього не сталося, оскільки для неї війна добігла свого кінця, несподівано закінчившись вибухами атомних бомб.

Саме тому за найкращий приклад тотальної мобілізації цивільного населення у роки Другої світової війни можна взяти Німеччину.

Звертаємо увагу, що у цій статті ми також поговоримо про важливі організації, утворені до тотальної мобілізації у 1944 році.

! – У грудні 1941 року було введено обов'язкову військову службу для жінок (Dienstverpflichtung). Ці жінки були пізніше розподілені у різні допоміжні жіночі організації різних родів військ ЗС (Wehrmacht), ВМС (Kriegsmarine) та ВПС (Luftwaffe). Зазначимо, що багато жінок з міцним здоров'ям залишилися для виконання інших видів робіт, які пропонувались Німецьким військовим промисловим комплексом, де вони займали місце чоловіків на заводах та збільшували кількість робочої сили, необхідної для забезпечення військового виробництва під час війни.

! – 29 листопада 1944 року всі жіночі допоміжні організації були об'єднані в один новий Корпус армійських жіночих допоміжних підрозділів (Wehrmacht Helferinnen).

Рекомендація: замість того, щоб витрачати час на створення різних організацій в рамках однієї служби, краще мати одну центральну організацію.

! – Німецькі військові з'ясували, що організація жінок у військові об'єднання, спрацьовувала найкраще. Зазвичай такими організаціями легко було керувати:

Було зібрано 11 допоміжних працівників плюс 1 лідер (також жінка) у підрозділі.

2 – 5 підрозділи складали взвод

2 – 4 взводи складали роту

! – Усі жінки були військовозобов'язаними.

! – Допоміжним працівникам дозволялось носити цивільний одяг, поки для них не було пошито форму. Це траплялося через брак достатньої кількості додаткових форм.

! – Ієрархія звань була різною в різних допоміжних організаціях у всіх трьох родах військ, але вони завжди були рівними військовим званням певної служби (Wehrmacht, Kriegsmarine, Luftwaffe та SS)

! – Зауважте, що теоретично жінок могли залучати до служби в артилерії, якщо їх можна було використовувати в ААА (зенітна артилерія).

! – Допоміжні служби військових сил в Німеччині складали 40% армії Німеччини. У 1944 році службовці допоміжних служб в Німеччині серед німецьких військових складали 3.8 мільйони осіб.

Мобілізація в Німеччині з метою ведення війни

! – Головним інструментом остаточної мобілізації в Німеччині був батальйон Deutscher Volksturm (народна міліція). 25 липня 1944 року Гітлер видав наказ про створення Deutscher Volksturm на етапі підготовки до тотальної війни.

План був створити 6 мільйонну міліцію, організовану по 10,180 батальйонах.

До складу кожного батальйону мала входити дуже обмежена кількість людей, мережа постачальників та транспорт.

В батальйонах не передбачалось постачання стандартизованого озброєння.

Вік мобілізованих осіб був від 16 до 60 років, але за власним бажанням могли прийматись й особи більш старшого віку.

Німеччина була поділена на 42 військові райони. Так само Volksturm був поділений на «волонтерські райони». Район зазвичай мав 21 округ. Кожний округ мав сформувати 12 батальйонів.

Завданням Volksturm було наступне:

Оточувати та утримувати великі сили противника, що висаджуються з моря або з повітря, до прибуття допомоги
Знищувати агентів та невеликі групи саботажників, яких направляє ворог
Охороняти мости та ключові об'єкти комунікацій та споруди
Придушувати повстання
Блокувати прориви ворога в передовій лінії

Кожний батальйон Volksturm був укомплектований 1 медичним офіцером та 1 санітаром.

Існували також батальйони Volksturm Pioneer, які вважались спеціалізованими батальйонами.

Остаточна мобілізація з метою ведення тотальної війни мала здійснюватися у чотири етапи або шляхом набору «ополченців». Набір новобранців мав контролюватись SA – Sturm Abteilung (коричневими сорочками).

Ополченець першого рівня – Чоловіки у віці 20-60 років без головного звільнення від військової служби під час війни підлягали до набору. Ця категорія складала 1,2 мільйонів чоловіків в 1,850 батальйонах. Ополченець першого рівня міг бути направлений для служби туди, де це було потрібно.

Ополченець другого рівня – Чоловіки у віці 20 – 60 з головним звільненням від військової служби під час війни. Більшість таких чоловіків були організовані по групах на своїх відповідних підприємствах. Ополченець другого рівня був відповідальним лише за несення служби на території свого округу і лише тоді, коли ворог знаходився близько. Їхньою перевагою було те, що вони добре знали терен, але їх можна було використовувати лише роздрібно (по частинах). Ополченці другого рівня налічували 2,8 мільйонів чоловіків в 4,860 батальйонах.

Ополченець третього рівня – Гітлерюгенд (Hitler Jugend) – молодь у віці 16–19 років. Ополченців у віці 15 років приймали з дозволу батьків або в залежності від того, чи скоро їм мало виповнитись 16 років. Кількість таких осіб складала 600,000 хлопчиків в 1,040 батальйонах, яких можна було використовувати у будь-якому місці на передовій. Ополченцям третього рівня, головним чином, зброя не видавалась, крім Panzerfausts (ручний протитанковий гранатомет «Панцерфауст») та декількох Panzerschrecks (ракета земля-земля). Передбачалось, що вони мали захоплювати свою зброю у ворога.

Ополченець четвертого рівня – Добровольці віком більше 60 років, які не підходили для військової служби, та будь-хто, хто ще не був мобілізований у віці 20-60 років. Кількість таких осіб складала 1,4 мільйонів чоловіків в 2,430 батальйонах. Ополченці четвертого рівня призначались для виконання нескладних військових завдань, таких як охорона, та не мали брати участь у боях на передовій, незважаючи на те, що такі випадки все ж траплялась. Ці чоловіки мали допомагати у тилу солдатам, які були спроможні воювати, щоб ті могли приєднатись до своїх товаришів на фронті. Ополченці четвертого рівня отримували мисливські рушніці та зброю, захоплену у ворога.

Ті, хто не отримували зброю з числа третього та четвертого рівня, отримували саперну лопатку, яку вони навчалися використовувати як засіб ведення ближнього бою.

Тут потрібно зробити декілька важливих зауважень:

Зброї ледь вистачало для ополченців першого та другого рівня, але не вистачало для ополченців третього та четвертого рівня. Це означає, що багато хто з ополченців третього та четвертого рівня відправлявся на війну без зброї. Це також було причиною, чому члени Гітлерюгенд (ГЮ) (Hitler Jugend (HJ)), призначені як частина ополченців третього рівня, часто отримували протитанкову зброю Panzerfaust Anti-Tank, а потім утворювали відомі гітлерюгіндівські команди полювання за танками, які були частинами батальйонів Volksturm.

Кожний батальйон Volksturm згодом мав 3 – 5 гітлерюгіндовських команд полювання за танками. Кожний ГЮ мав 2 ручних протитанкових гранатомета Panzerfaust.

Остання зброя батальйонам Volksturm була видана 23 березня 1945 року. Це означає, що з того моменту батальйони Volksturm були буквально на самозабезпеченні щодо військової зброї. Війна закінчилась 8 травня 1945 року. Шість тижнів після того, як було роздано останню зброю.

Після липня 1944 року на сході було побудовано 8 оборонних ліній. До січня 1945 року ці лінії були укомплектовані солдатами Volksturm.

На момент, коли Союзники ступили на німецьку землю восени 1944 року, Volksturm самоорганізувався по дивізіях, але все одно використовував батальйон як головний структурний елемент.

Були сформовані бойові інженерні військові підрозділи для підривних робіт Volksturm

Були сформовані бойові інженерні військові підрозділи для загороджувальних робіт Volksturm

Укріплюючі батальйони – Таку назву мали ті батальйони Volksturm, які розташовувались на оборонних лініях.

Підрозділи Volksturm також були зазвичай головною силою, яку залишали в тилу для захисту міст. Прикладом цього може бути підрозділ Volksturm, завданням якого було забезпечити захист оточеного німецького міста Аахен силами всього одного батальйону Waffen SS та одного військового підрозділу Luftwaffe Paratroop та кількох танками. Volksturm закривав позиції гарнізонів міста.

Кількість учбових занять, передбачених для солдатів Volksturm, складала 48 годин, під час яких від солдат очікувалось навчити такому:

Тактика піхоти

Тактика полювання за танками

Стрільба з карабіну

Кидання гранати

Ручні гранати та пляшки з запалювальною сумішшю

Ручні протитанкові гранати Panzerfaust

Ракети земля-земля Panzerschreck

Автомат

Розміщення та приведення в дію мін

Інше

Було сформовано 11 батальйонів автоматників Volksturm, в яких використовувались автомати та кулемети, захоплені у ворога.

12 січня 1945 року 156 радянських дивізій атакували східний фронт та були зупинені лише 24 лютого 1945 на лінії оборони Одер – Ниса-Лужицька. Це призвело до масового виходу німецьких біженців та інших груп з балтійських країн, які намагались дістатись Німеччини, а в деяких випадках досягти сил Союзників на Заході. Батальйони Volksturm забезпечували супровід 3 мільйонів біженців, коли на колони нападали партизани Польської армії Крайової. 750,000 біженців загинули під час цього маршу.

У той час, коли західні Союзники прорвали Західну стіну 8 лютого 1945 року та вели бої на території Німеччини, Радянська армія наступала зі сходу.

Останній наступ Радянської армії відбувся 16 квітня 1945 року. 25 квітня 1945 Берлін був оточений радянськими військами. Захист Берліна тримали німецькі війська різних родів, кількість яких складала лише 41,000 військових. До цього складу входили й батальйони Volksturm, які склались головним чином, з ополченців другого та третього рівнів. З загальної кількості 41,000 солдатів, що стояли на захисті Берліну, 24,000 солдатів були солдатами Volksturm. (Оточений гарнізон в Бреслау (зараз місто Вроцлав у Польщі) налічував 45,000 військових, з яких 25,000 солдатів були солдатами Volksturm)

Ополченцям четвертого рівня не вистачало форми, тому вони були одягнуті у цивільний одяг та мали наручну пов'язку згідно з Женевської Конвенцією.

На заході солдати Volksturm не вели сильних боїв. Але на сході спротив радянським військам був жорстким, тому що їм потрібно було виграти час та дати втекти біженцям.

Десь ближче до кінця війни був сформований також добровільний жіночий підрозділ Volksturm. Багато німецьких жінок вважали для себе кращим загинути у бою, ніж потрапити до рук Червоної армії. Тому вони об'єднались в жіночий підрозділ Volksturm. Потрібно відмітити, що це було несподіваним, а тому не було зроблено жодних попередніх приготувань до цієї ініціативи.

Примітка – Західні Союзники зустрілись з радянським військовими 7 травня 1945. 8 травня 1945 року війна закінчилась.

Додаток – Цікаві добровільні організації, що існували до війни – Німеччина

! – Reichsarbeitsdienst (RAD) (Державна служба праці) була організована у квітні 1925 року.

У 1935 році був прийнятий закон, згідно якого потрібно було протягом 6 місяців стати членом RAD, а потім два роки служити на військовій службі.

RAD була трансформована у дивізію зі своєю штаб-квартирою під командуванням офіцера, звання якого дорівнювало званню бригадного генерала. Дивізія складалась з 8 батальйонів, в кожній було від 1,200 до 1,800 чоловіків. Командування батальйоном здійснював майор підполковник (major of Lt. Col). Капітан здійснював командування військовим підрозділом з 4 взводів, в кожному з яких було 69 чоловіків, плюс штабні офіцери в кількості шести осіб. Кожний взвод ділився на 3 відділи по 17 чоловіків в кожному.

Членам організації були видані лопатки, які мали використовуватись як зброя, якщо було потрібно. Транспортним засобом був велосипед.

Організація RAD будувала дороги, мости, залізничні шляхи, тунелі, укріплення, такі як Оствальд (Східний вал – Ostwall) та підтримувала діяльність організації Тодта.

Робота на державу була безкоштовною. Поясненням існування організації RAD було те, що через неї проходила підготовка молоді до військової служби.

У 1939 році члени RAD налічували 360,000 осіб у 1,710 підрозділах.

У 1944 молодь з RAD заклала мінні поля та входила до особового складу AAA (зенітна артилерія), що у той час означало вогонь прямою наводкою проти танків Союзників. Також у 1944 виробництво зброї було обмеженим, поступали накази обороняти тиліві лінії захисту до того, як почнеться їх окупація.

До 1945 року час несення служби в RAD був скорочений лише до 6 тижнів до того, як особа попадала на військову службу.

У березні 1945 року були сформовані 4 дивізії RAD плюс 2 гірські бригади. Останні, на відміну від дивізій, так і не почали діяти.

! – NSKK Націонал-соціалістичний мотомеханізований корпус (Nationalsozialistisches Kraftfahrkorps – Автомобільний корпус націонал-соціалістів – раніше коричневі сорочки SA) контролювали автомобільний транспорт. Усі вантажівки були під контролем цієї організації.

Під час війни NSKK проводив навчання на п'ятимісячних курсах водіїв та механіків для армії. 200,000 солдатів пройшли навчання на таких курсах до кінця Другої світової війни.

На курсах управління моторними човнами навчали управлінню суднами на невеликих озерах та річках. Слухачі таких курсів мали бути частиною допоміжної служби річкової поліції для патрулювання річок та озер.

NSKK була трансформована в батальйони, полки, бригади, дивізії.

У бригаді було 6,100 чоловіків та 2,758 транспортних засобів (таке співвідношення приблизно 2 до 1 спостерігалось на всіх рівнях до 1943 року, і складалося з водія, водія-напарника та кількох резервних водіїв)

Ці підрозділи можна було зустріти у Північній Африці, Фінляндії, Норвегії, Югославії, вони підтримували кожний німецький рід військ (Wehrmacht, Kriegsmarine та Luftwaffe), крім SS.

У 1942 організація NSKK мала 220,000 робітників.

В NSKK також були спеціальні служби, такі як інженерні, медичні, охоронні та майстерні з ремонту машин тощо. Такі служби були організовані при кожному полку.

NSKK мала власну службу дорожнього контролю, яка в кінці кінців перетворилася на допоміжну поліцію, яка патрулювала дороги, захищаючи їх від партизан.

NSKK постачала колісний транспорт не лише армії, але також структурам, таким як організація Тодта та Шпеера (та сама організація, але дві особи).

Коли кількість транспорту зменшилась і нестача палива стала гострою проблемою, а Радянська армія взяла в кільце Берлін, служби NSKK перетворилися на батальйони Deutscher Volksturm.

! – Організація Тодта (OT). У травні 1938 року Гітлер наказав Фрітцу Тодту (Fritz Todt) побудувати 5,000 бетонних ДВТ (довготривка вогнева точка), щоб Західна стіна була завершена до жовтня 1938 року. Це робилось для забезпечення захисту проти французів на випадок, якщо вони почнуть військові дії, коли Гітлер планував окупувати Чехословаччину у жовтні 1938 року.

Організація Тодта (ОТ) була створена шляхом мобілізації тисячі будівельних фірм Рейха та їх об'єднання в 22 бригади.

Організація Тодта мала 70,000 працівників, але вони контролювали роботу десяти тисяч працівників-рабів та іноземних робочих за контрактом.

Для виконання завдання щодо Західної стіни організація використовувала працю:

340,000 працівників організації Тодта

90,000 німецьких військових інженерів

300 військових підрозділів RAD

96,000 вантажівок NSKK

Але незважаючи на це, проект не був завершений своєчасно. Роботи за проектом зупинились у червні 1940 року, коли Франція остаточно капітулювала.

Тоді організація Тодта переключилась на ремонт доріг, мостів та аеродромів, які були пошкоджені французами під час відступу тощо.

Організацію Тодта можна було зустріти у Північній Африці, а також на східному фронті.

Тодт загинув у загадковій авіакатастрофі 8 лютого 1942 року, його заступив Альберт Шпеер.

У листопаді 1944 року в організації Шпеера працювали 1.36 мільйонів осіб (165,000 військовополонених) (140,000 дрібних злочинців)

В Італії організація Тодта допомагала будувати Готичну Лінію. На заході організація Тодта допомагала будувати Атлантичний Вал.

Під час відступу організація Тодта мала здійснити дві головні функції:

Зруйнувати споруди, щоб нічого не залишилось ворогу

Побудувати нові оборонні лінії

Ці завдання вони продовжували виконувати, наскільки могли, до кінця війни. Деякі з керівників організації Тодта були притягнуті до відповідальності за використання рабської праці.

! – Торгівельний флот – Він складався з торговельних суден, що імпортували та експортували товари у мирний час і які стали допоміжною силою у воєнний час. Така можливість існує в усіх країн.

Додаток – Цікаві добровільні організації, що існували до війни – Сполучені Штати Америки

! – Лідери Бойскаутів були найняті армією США, щоб у своїх «тактичних школах» навчати вмінням виживання, камуфляжу, непомітного пересування та переслідування.

! – Однією з цікавих організацій, яка має відношення до мобілізації в США в роки Другої світової війни, була організація Морських перевезень, яка була частиною Арміїської транспортної служби армії США (ATS). Сюди відносяться судна постачання, які належали армії, не військово-морським силам або торговельному флоту. Моряки та офіцери на цих суднах були цивільними добровольцями.

! – Організація «Контроль над цивільним повітряним простором» (CAP) була цивільною організацією, яка підтримувала діяльність Військово-повітряних сил США вдома. Більшу частину пілотів в CAP склали цивільні пілоти, у багатьох з них були свої літаки. Їх обов'язки як волонтерів включали:

Патрулювання кордону

Патрулювання з метою запобігання саботажу впродовж берегової лінії та в інших місцях

Буксування цілі для USAAF

SAR – пошук та рятування

29 квітня 1944 року в організації було більше 75,000 цивільних членів

Існувала також потреба в експертах-спостерігачах.

Необхідно пам'ятати, що був потрібний додатковий технічний персонал, а літак може проводити в повітрі 24 години в залежності від команди/пілота та наявності палива.

Серед добровольців організації CAP було багато жінок-пілотів. Потрібно пам'ятати, що підтримка жінок керуванню літаком почалась ще до війни відомою американською жінкою-пілотом Амелією Ергарт (Earhart Amelia).

4 члени CAP були вбиті в бою.

Зазначимо, що подібна добровільна організація існувала в Британії під протекцією Королівських військово-повітряних сил.

! – Служба повітряної допомоги (Relief Air Service) була відома також як Relief Wing (Крило допомоги). Ця цивільна добровільна організація було утворена для надання послуг швидкої повітряної допомоги, доставка гуманітарної допомоги та працівників порятунку в надзвичайних ситуаціях в континентальні частини США. Це була гуманітарна повітряна служба, укомплектована лікарями та медсестрами – добровольцями. Знову ж таки жінки добровольці грали важливу роль у цій організації під час Другої світової війни.

! – У воєнний час Берегова охорона США входить до складу Військово-морських сил США. Допоміжна берегова охорона США була сформована спочатку з числа тих людей, що мали невеликі транспортні засоби, як моторні човни та яхти. Такі добровольці здійснювали берегове патрулювання. Багато жінок також були добровольцями та діяли в якості членів команд та капітанів.

Частиною допоміжної служби була також й Домашня берегова охорона, яка базувалась на суші та здійснювала патрулювання пляжів, виявляючи ворожих розвідників та саботажників. Жодна з цих посад не оплачувалась. Уся діяльність здійснювалась на добровільних засадах, хоча допоміжна служба підкорялась армійському закону та дисципліні.

У 1942 році Домашня берегова охорона надавала також інформацію та здійснювала патрулювання. Домашня берегова охорона забезпечувала роботу системи берегових спостерігачів зі спостережних пунктів та інших позицій, щоб відслідковувати можливі дії противника у водах.

Існував також офіційний кінний підрозділ для патрулювання пляжів на східному узбережжі.

На кінець війни Берегова охорона налічувала у своєму складі більше 2,000 жінок.

Однак, потрібно зазначити, що на кінець війни в Допоміжній береговій охороні США служили 65, 533 чоловіки.

Зазначимо, що Допоміжна берегова охорона США довела свою ефективність, особливо у 1942 та 1943 роках, коли підводні човни були змушені покинути атлантичне узбережжя, що врятувало життя багатьох моряків.

Зазначимо, що це може бути Допоміжна служба військово-морських сил замість Допоміжної берегової охорони. Пам'ятайте, що під час війни Берегова охорона США є частиною об'єднаних військово-морських сил.

Додаток – Інші тактики

! – Таксі використовувались як швидкий транспорт для мобілізації військових підрозділів, для їх доставки на фронт, як під час Першої світової так і Другої світової війни. Поштові вантажівки можна використовувати як швидку допомогу, для чого також можна використовувати міжміські автобуси, потяги та човни, як човни на підводних крилах на річці тощо.

Для ремонту доріг можуть бути залучені працівники та автотранспорт служб ремонту тощо.

Для Української Жіночої Варти